

Medlidenhedsdrab.*)

Af landsdommer HELGE HOFF, Viborg.

Når man står overfor en så alvorlig forbrydelse som *manddrab*, spørger man straks, *hvorfor* foretog den pågældende denne handling. Hvad var *motivet* — bevæggrunden — til handlingens foretagelse? Man vil med andre ord rent menneskeligt — som professor Hurwitz har sagt det, have klaret, hvad der var handlingens *psykologiske forklaring*.

Hvilken betydning har nu påvisningen af *motivet* til en handling i *rent strafferetlig henseende*?

Jeg skal ikke gå nærmere ind på den diskussion, der navnlig i *tysk teori* er blevet ført i anledning af de bestemmelser, som *det schweiziske straffelovsudkast* fra 1896 indeholdt dels om, at dommeren *ved udmålingen* af straffen skulle tage hensyn til den skyldiges *bevæggrunde*, tidligere liv og personlige forhold, dels om, at straffen kunne *formildes*, når den skyldige havde begået forbrydelsen af *agtværdige* bevæggrunde, men blot nævne, at navnlig *Franz v. Liszt tog afstand fra dette forsøg* på at tillægge motivet større strafferetlig betydning og at formulere mere almindelige bestemmelser herom.

Jeg kan iøvrigt henvise til den oversigt, *Arnold Sölvén* ¹⁾ har givet om den videnskabelige begrebsdiskussion om „Motiv och sinnelag“.

Den *ældre danske teori* ²⁾ afviste principielt muligheden for at tillægge *motivet* nogen relevans som *strafbarhedsbetingelse*, men udelukkede dog ikke helt, at det kunne have en *vis betydning* for *strafudmålingen*.

Den *senere teori* ³⁾ påviste derimod, at det var *uholdbart helt at forkaste* motivets strafferetlige betydning. Det kunne efter deres mening ikke bestrides, at *motivet kunne være afgørende* for dommen om den *handlendes lastværdighed* og motivet kunne *også have betydning* for dommen om handlingens *samfundsfarlighed*.

Når man *alligevel ikke i større almindelighed* burde gøre *strafbarheden afhængig af motivets art*, skyldtes dette nærmest *praktiske hensyn*. Professor *Torp* fremhævede således, at det af *bevismæssige grunde* var vanskeligt at konstatere, hvad der var den *handlendes* motiv, og at der *ikke kunne opstilles mere almindelige regler om, hvilke motiver*, der var af betydning, og *hvilken betydning*, der kunne tillægges dem, men han fremhævede, at der

*) Foredrag holdt i Dansk kriminologisk Selskab, februar 1956.

¹⁾ Nordisk Tidsskrift for Strafferet 1930 pag 297 ff.

²⁾ Ørsted: *Economia* II pag 193, 281 ff og 322 ff, *Bornemann*: *Sml Skrifter* III pag 359 ff og *Goos*: *Alm. Del* pag 370 ff og 418 ff.

³⁾ *Gram*: *Motivets Betydning* pag 37 ff og 58 ff. *Torp*: *Alm. Del* pag 448 ff.

dog ville kunne tillægges *bestemte* motiver betydning ved visse lovovertrædelser.

Den *nyere teori* ⁴⁾ fremhævede, at selvom *motivet* til en forbrydelse *kun undtagelsesvis* kunne tillægges *principiel betydning for afgrænsningen* af det *strafbares område*, ville en påvisning af motivet dog navnlig ved alvorligere forbrydelser være af *overmåde stor* betydning til vurdering af forholdets *strafværdighed*.

Den *aller nyeste teori* ⁵⁾ påpeger, at motivproblemets betydning stiller sig forskelligt eftersom der er spørgsmål om *lovgivningens* eller *retsansvendelsens* stilling til spørgsmålet.

I *begge henseender* taler de hensyn, der medfører en *individualiserende* strafferetlig bedømmelse for i *videst muligt omfang* at tage den strafbare handlings motiv i betragtning, men medens det *kun er muligt i meget begrænset omfang* at opstille generelle og specielle *lovnormer* om motivets betydning, *kan og bør* den *konkrete sagsbehandling* med henblik på tiltale, strafudmåling, betinget straf, benådning m. m. efter professor *Hurwitz'* opfattelse i *videst muligt omfang* søge motivprocessen fastlagt og indrette bedømmelsen derefter.

Den *moderne* strafferetlige *teori i Danmark* tillægger altså *motivet en vis* — ikke helt ringe — *betydning* i strafferetlig henseende.

Men også i *gældende dansk ret* spiller motivet en ikke helt ubetydelig rolle for et forholds *strafbarhed* eller dets henførelse under en *særlig* strafferamme.

I den *nugældende danske straffelov* findes der som bekendt en række spredte og specielle bestemmelser, hvorefter der *på bestemte områder* tillægges *bestemt angivne motiver* betydning. Jeg kan således nævne økonomiske motiver — berigelseshensigt — retshåndhævelsesmotivet, nød- og frygtmotivet, egennyttige bevæggrunde og flere andre specielle motiver.

En *mere generel hjemmel* til at tage gerningsmandens bevæggrunde i betragtning ved *strafudmålingen* findes i *straffelovens § 80*, der dog *ikke* giver adgang til at nedsætte straffen under den foreskrevne strafferamme. Hvis dette skal være tilfældet, må man søge hjemmelen hertil i andre bestemmelser, *særlig straffelovens § 85*.

Straffeloven overlader det altså helt til *retsansvenden* at afgøre, *hvilke motiver* der skal virke henholdsvis i formildende og i skærpende retning.

Det *ledende synspunkt* ved disse afgørelser må, som professor *Hurwitz* ⁶⁾ fremhæver det, være, at der på grundlag af de konkrete omstændigheder anlægges *en etisk vurdering, der afstemmes efter samfundshensyn, derunder* nødvendigheden af *at imødegå individuelt forsvarlige, men samfundsfarlige* bevæggrunde.

⁴⁾ *Krabbe*: Kommenteret udg. af Borgerlig Straffelov, 3. udg. pag 114.

⁵⁾ *Hurwitz*: Den Danske Kriminalret, Alm. Del pag 356 ff.

⁶⁾ Alm. del pag 360.

Hvorledes stiller nu *teorien og gældende ret* sig til spørgsmålet om den særlige form for manddrab — *medlidenhedsdrab* — som jeg skal have den ære at behandle i aften?

Den danske *straffelov af 1866*, der jo som bekendt ved *manddrabsforbrydelsen sondrede* mellem *forsætligt og overlagt drab*, og som hjemlede *nedsat straf* for drab efter den dræbtes *bestemte begæring* og for *hjælp til selvmord*, må vel ses som udtryk for den opfattelse, at *beskyttelsen* for andres liv *ikke* bør være så *absolut*, at den højeste straf altid skal anvendes, men at der efter omstændighederne ved bedømmelsen af forholdet *kan tages et vist hensyn til*, at gerningsmanden ud fra *hæderlige og altruistiske motiver* har *handlet i den dræbtes egen interesse*.

Spørgsmålet er imidlertid dette, om en sådan handling — et medlidenhedsdrab — euthanasi — bør behandles som et almindeligt manddrab, eller om det efter omstændighederne bør være straffrit.

For dette sidstnævnte standpunkt har i tysk teori omkring århundredskiftet navnlig professor, dr. jur. *Karl Binding* ⁷⁾ gjort sig til talsmand. Dette synspunkt har han senere videreført i en speciel afhandling. ⁸⁾

I denne afhandling slår han først fast, at *selvmord* er en *retlig uforbudt* handling. Man må, siger han, betragte det levende menneske som suveræn over sin eksistens. Dræber han sig selv, er det en uforbudt handling, som ingen har ret til at hindre. Derimod handler alle de såkaldte *medhjælpere* til selvmordet retsstridigt.

Binding går derefter over til det spørgsmål, om der findes tilfælde, hvor *drab af et medmenneske* bør være straffrit.

Som et sådant tilfælde nævner Binding *euthanasi i den rette begrænsning*, hvilket efter hans mening foreligger, når der foretages en ændring af den smertefulde og måske også langvarige dødsårsag, der har sin rod i sygdom, til en anden og mindre smertefuld dødsårsag. Sådanne handlinger, der efter hans mening aldrig er blevet strafferetligt forfulgt, er *ikke i retlig forstand drabshandlinger*, men i virkeligheden helbredelses- eller lægehandlinger, der *alene* har til *formål* at frembringe en velsignelsesrig virkning for den stærkt plagede syge, — en smerteforringelse for det levende menneske. Sådanne handlinger må efter Bindings opfattelse betragtes som *uforbudte*.

Ved siden af disse uforbudte handlinger nævner *Binding tre grupper* af tilfælde, i hvilke drab af medlidenhed efter hans mening bør være straffri.

⁷⁾ *Binding*: Lehrbuch des gemeinen deutschen Strafrechts (1902).

⁸⁾ *Binding und Hoche*: Die Freigabe der Vernichtung lebensunwerten Lebens (1920).

Den første gruppe drejer sig om personer, der på grund af sygdom eller ulykkestilfælde er *uhelbredeligt* syge — uhjælpeligt fortabte — og som i fuld forståelse af deres situation på en eller anden måde *har tilkendegivet*, at de nærer et brændende ønske om befrielse.

Om denne gruppe siger Binding, at han ud fra såvel retlige som sociale, etiske og religiøse betragtninger ikke kan se nogen-
somhelst grund til ikke at frigive drab af sådanne uhelbredelige personer, der indtrængende forlanger døden. Ja, han vil endog anse en sådan frigivelse som en pligt ud fra lovlig medlidenhed.

Som den anden gruppe nævner Binding de *uhelbredeligt åndssvage*, hvad enten de er født åndssvage eller som paralytikere er blevet det i et senere stadium af deres liv.

Sådanne personers liv er efter Bindings opfattelse *absolut formålstøst*. De fører år for år en absolut livsuværdig tilværelse. Drabet af sådanne mennesker bør derfor efter hans mening såvel af juridiske som af sociale, etiske og religiøse grunde frigives til fordel for de pårørende eller, hvor de er anbragt i en anstalt, deres værge.

Som den tredje gruppe nævner Binding de åndeligt sunde personer, som gennem en eller anden ulykkelig hændelse har pådraget sig så svære, utvivlsomt dødelige kvæstelser, at de er *blevet bevidstløse*, og som, hvis de igen skulle vågne til bevidsthed, ville vågne til navnløs elendighed.

Medens man i *oldtiden* mange steder anså det for en samfundsnyttig handling at tilintetgøre *livsuduelige* personer, findes der dog vist *intet kultursamfund*, der i vore dage *ved lov* har indført bestemmelser om, at drab af sådanne personer, som af Binding foreslået, skal behandles ud fra andre synspunkter end almindelige forsætlige drabshandlinger.

De i Tyskland under den anden Verdenskrig af hospitalslæger ved injektioner udførte drab af indlagte patienter, der led af åndssvaghed eller sindssygdom, blev da heller *ikke* foretaget i henhold til en *lov*, men i henhold til en i hemmelighed udstedt „*Führerbefehl*“ af 1. september 1939. *De tyske domstole* har da også efter krigens afslutning *taget afstand* fra disse handlinger ved principielt i alle sådanne tilfælde at domfælde de læger, der foretog disse handlinger, for *mord*, medmindre det var godtgjort, at der havde foreligget en nødssituation for lægen, der foretog handlingen.

Til støtte for her i landet at indføre regler som de af Binding foreslåede, kan man måske anføre, at vi her i *Danmark* — som et af de første lande i verden — i 1929 *tildels ud fra eugeniske motiver ved lov* har skabt hjemmel til at *sterilisere* bl. a. psykisk abnorme og visse seksuelt abnorme personer. Denne hjemmel har man senere ved lov nr. 171 af 16. maj 1934 § 5 udvidet til at gælde også for åndssvage, der efter loven af *samfundsmæs-*

sige og personlige grunde kan steriliseres. Som et yderligere argument for at indføre sådanne regler kan man måske også hen-vise til, at man ved loven om svangerskabsafbrydelse af 18. maj 1937, jfr. lov nr. 89 af 18. marts 1939, har åbnet adgang til svangerskabsafbrydelse i visse tilfælde ud fra etiske og eugeniske motiver.

Selvom man ved de nævnte love måske kan siges at være gået ret vidt i retning af at tillade sterilisation og svangerskabsafbrydelse ud fra sådanne motiver af etisk, eugenisk og samfundsmæssig art, vil jeg dog anse det for *aldeles overvejende betænkeligt* ud fra lignende betragtninger at gå det ikke ubetydelige skridt videre *at tillade tilintetgørelse* af „livsuværdige“ liv.

Hvilken *enorm risiko* sådanne drab af medlidenhed overfor håbløst syge personer rummer, fremgår efter min mening med al ønskelig tydelighed af det i *Ernst Seeligs* kriminologi ⁹⁾ omtalte tilfælde, hvor en *russisk* læge, der i løbet af sin praksis af medlidenhed havde dræbt 40 patienter på grund af uheldelig sygdom, tilsidst dræbte sin forlovede, hos hvem han konstaterede en karzinom. Da svulsten ved obduktionen viste sig at være ganske ufarlig, meldte han sig til statsadvokaten og begik derefter selvmord.

Der findes da *næppe* heller *nogen lovgivning*, der principielt vil gøre drabshandlinger af denne art *straffri*.

Den *sovjet-russiske straffelov af 1922* indeholder ganske vist i § 143 en bestemmelse om, at drab af medlidenhed skal være *straffrit*, men denne bestemmelse skal senere være bortfaldet.

Derimod har lovgivningen i flere lande *udskilt* sådanne handlinger fra det sædvanlige drab, således at der kan gives *strafnedsættelse* for sådanne handlinger.

Som eksempel kan jeg nævne *den norske straffelov af 1902*, der i § 235 bestemmer, at strafnedsættelse „under det ellers bestemte lavmål og til en mildere straffart“ kan finde sted, når „nogen med eget samtykke (er) drept“ eller når „nogen av medlidenhet (har) berøvet en håpløs syg livet eller medvirket hertil“.

Bestemmelsen ligestiller altså drab af medlidenhed med drab med samtykke fra den dræbtes side, men det er *ikke* nogen *absolut forudsætning* for strafnedsættelse, at der foreligger *begæring eller samtykke* fra den dræbtes side.

Forståelsen af bestemmelsen har iøvrigt givet anledning til visse uoverensstemmelser mellem de norske retslærde ¹⁰⁾, men jeg skal ikke komme nærmere ind på disse tvivlsspørgsmål i aften.

Jeg skal iøvrigt ikke gå i enkeltheder med hensyn til de enkelte europæiske straffeloves standpunkt til spørgsmålet, men jeg vil

⁹⁾ pag 110 note 215.

¹⁰⁾ *Kjerschow*: Kommentar til Straffeloven 1930 pag 592. Professor *Jon Skeie*: Den norske Strafferetts spec. del, bind 2 pag 55 (1938).

nøjes med at henvise til de oplysninger, der findes herom i det svenske „Förslag till Brottsbalk“¹¹⁾). Jeg kan dog vist kort sammenfatte det således, at *de fleste* europæiske lande, der hjemler strafnedsættelse for sådanne drab, som *forudsætning* for strafnedsættelsen kræver, at der skal foreligge *samtykke eller begæring* — ofte endog *udtrykkelig, bestemt eller alvorlig* begæring, men de *kræver på den anden side ikke*, at den dræbte skal have været håbløs syg, eller at gerningsmanden har handlet af medlidenhed.

I en lang række lande — Sovjet-Unionen, Jugoslavien, Tjekslovakiet, Bulgarien, Frankrig, Østrig, Tyrkiet og England — findes der ikke i straffelovene hjemmel til strafnedsættelse for sådanne drab.

I *England* har der dog i 1936 været fremsat et *privat lovforslag*, hvorefter euthanasi skulle kunne ske *efter tilladelse af et særligt råd*, men dette forslag blev afvist af Parlamentet.

Bortset fra de tre grupper af medlidenhedsdrab, som Binding ønskede straffri, omtalte han, som jeg har sagt, også *euthanasi* i den rette begrænsning. Om man til denne gruppe af tilfælde kan henføre tilfælde, hvor man *gennem lægemidler forkorter en døendes smerter*, er vist tvivlsomt. Selvom retmæssigheden af sådanne handlinger vel nok kan bestrides, og selvom der navnlig fra kirkelig side er stærk modstand mod enhver handling, der har til hensigt at forkorte et menneskes døds kamp, vil der dog *næppe i praksis* nogensinde *blive gjort ansvar gældende overfor en samvittighedsfuld læge*, der under anvendelse af sin faglige viden letter eller *afkorter en allerede indtrådt døds kamp hos en uhelbredelig syg*. En sådan handling vil som oftest blive opfattet som en barmhjertighedsgerning.

Lovgivningen har dog næppe noget steds behandlet sådanne handlinger som særtilfælde.

Også her i *Danmark* har man overvejet spørgsmålet om *særbehandling* i tilfælde af medlidenhedsdrab.

I den af *professor Torp* i 1917 afgivne *betænkning* angående de af den i 1905 nedsatte straffelovskommission udarbejdede forslag findes der i § 217, hvis stk. 1 omhandler det tilfælde, at en person dræber en anden efter dennes *bestemte* begæring, i stk. 2 en sålydende bestemmelse:

„På samme måde kan straffen nedsættes for den, der for at befri en håbløs syg for svære, uafvendelige lidelser har dræbt denne, *selvom der ikke fra den dræbte foreligger nogen sådan begæring*, som kan have retlig betydning“.

Det drejer sig altså navnlig, som det siges i betænkningen,¹²⁾ om tilfælde, hvor den pågældende foretager drabet af *medlidenhed* med den døende, håbløs syges overordentlige lidelser, men

¹²⁾ pag 203.

¹¹⁾ pag 490.

hvor denne på grund af sin umodenhed eller sin mangelfulde sjælstilstand ikke kan fremsætte nogen (gyldig) begæring.

Professor Torp, der henviser til den norske bestemmelse, anfører, at stærke grunde taler for strafnedsættelse.

Hvad der kan tale imod, er efter professor Torps mening *faren for misbrug*, f. eks. hvor ikke medlidenheden, men et mere eller mindre bevidst ønske om at komme af med en besværlig og måske bekostelig patient har været motivet til handlingen. Dertil kommer, som professor Torp videre anfører, at spørgsmålet om, hvorvidt den syges tilstand er *absolut håbløs, kun yderst sjældent* om nogensinde kan *besvares* med fuldkommen sikkerhed selv af læger, end sige af andre.

Den abstrakte mulighed for fejlskøn bør dog efter professorens mening ikke ubetinget udelukke mildere behandling, når blot denne mildere behandling ikke bliver obligatorisk, men *fakultativ*, således at *rettens skøn* i det enkelte tilfælde bliver afgørende.

Det bør ikke være nok, at den dræbte er *håbløs syg* — det må *tillige*, som det fremgår af formuleringen af lovbestemmelsen, kræves, at drabet *sker for at fri ham fra svære, uafvendelige lidelser*.

Den af *den tredje straffelovskommission* i 1923 afgivne betænkning, der i og for sig er enig i, at der i tilfælde, som de af professor Torp anførte, kunne være grund til en mildere straffetlig behandling, har dog af hensyn til de *misbrug*, hvortil en regel som den nævnte kunne give anledning, ment *ikke* at burde *optage en sådan regel*.

Under forhandlingerne på *Dansk Kriminalistforenings* årsmøde i december 1923 forelagde nu afdøde højesteretssagfører, dr. jur. *Hartvig Jacobsen* spørgsmålet om forbrydelser mod liv og legeme.

Jeg skal ikke trætte med en gennemgang af det, der blev anført under forhandlingerne, men kan herom henvise til referatet af årsmødet.¹³⁾ Jeg skal blot nævne, at professor Torp overfor den frygt, som såvel den senere rigsadvokat Goll, som højesteretsdommer Olrik og senere landsretspræsident Haack havde givet udtryk for, henviste til, at man havde haft en lignende regel i Norge i 20 år, uden at der var forekommet tilfælde, hvor folk havde været ulykkelige på grund af reglen.

Det første af de *forslag (I)*, der i samlingen 1924/25 blev fremsat på *Rigsdagen*, foreslog i § 240, *stk. 2*, en regel om, at *straffen* for den, som dræbte en anden *efter dennes bestemte begæring for at befri en håbløs syg for svære og uafvendelige lidelser*, under særlige omstændigheder *kunne bortfalde*.

I følge *motiverne*¹⁴⁾ ville reglen kunne finde anvendelse ikke

¹⁴⁾ pag 119.

¹³⁾ Forhandlingerne på Dansk Kriminalistforenings årsmøde 1923 pag 134 ff.

blot på læger, men også på andre personer, og ikke blot i tilfælde, hvor lidelserne skyldtes sygdom, men også hvor de var forårsaget ved et ulykkestilfælde.

At spørgsmålet om, hvorvidt den syges tilstand er håbløs, er meget vanskeligt at besvare selv for læger, end sige for andre, således at der foreligger en ikke ringe mulighed for fejlskøn, burde efter motiverne ikke føre til ubetinget at udelukke strafrihed.

I det *forslag (II)*, der blev fremsat i samlingen 1927/28 på Rigsdagen udelod man i § 239 bestemmelsen om fakultativt strafbortfald for den, der dræbte en håbløs syg efter hans bestemte begæring for at befri ham for uafvendelige lidelser, idet man frygtede for at bestemmelsen kunne give anledning til misbrug, og man henviste til, at professor *Krabbe*¹⁵⁾ i en omtale af det første forslag *alvorligt* havde *advaret* imod en sådan regel.

Et *mindretal* af det af Rigsdagen nedsatte udvalg *foreslog dog*, at man indførte en bestemmelse om, at straffen kunne bortfalde, såfremt handlingen *på begæring* af en håbløst syg var *foretaget af en læge for at befri* den syge for svære og uafvendelige lidelser og på betingelse af at *begæringen var fremsat i overværelse af 2 vidner*.

I det *tredie forslag (III)*, der blev fremsat i Rigsdagen i samlingen 1929/30, blev der i § 238, *stk. 2*, påny foreslået en bestemmelse om strafbortfald under særlige omstændigheder, når handlingen var foretaget efter den dræbtes *bestemte begæring for at befri* en håbløs syg for svære og uafvendelige lidelser.

Ved den *endelige vedtagelse i Rigsdagen udgik* den pågældende bestemmelse, der altså *ikke* er optaget i den gældende straffelov.

Den pågældende bestemmelse om medlidenhedsdrab var, som det fremgår af det, jeg har sagt, *kun foreslået* for sådant drab efter den pågældendes *bestemte begæring*, og Rigsdagen veg altså endog tilbage fra at vedtage en sådan bestemmelse.

Man har altså *ikke* i den gældende straffelov nogen *speciel* bestemmelse, der på linie med den norske straffelov fastsætter en lavere straf for medlidenhedsdrab. Dette udelukker jo imidlertid ikke, at man ved hjælp af de *mere generelle* bestemmelser i straffelovens almindelige del kan nå frem til at tillægge de særlige omstændigheder og motiver ved en sådan handling en vis betydning.

Efter straffelovens § 80 kan der jo *indenfor* den foreskrevne *strafferamme* tages hensyn til sådanne momenter.

Da motivet til medlidenhedsdrab vil være af en sådan art, at det ændrer drabshandlingens normale strafværdighed, vil der ofte foreligge „stærk sindsbevægelse, anden forbigående sjælelig uligevægtighed eller andre særlige omstændigheder, der i så be-

¹⁵⁾ UFR. 1926 B pag 27—28.

tydelig grad forringer“ strafværdigheden, at straffelovens § 85, stk. 1, kan finde anvendelse. Er dette tilfældet, kan man i denne bestemmelse finde fornøden hjemmel til *uden begrænsning* at *nedsætte* straffen *under* den *foreskrevne strafferamme*, og man har efter bestemmelsens stk. 2 adgang til at anvende *betinget dom* udover de for betinget dom i almindelighed fastsatte grænser.

Det er da også denne vej *praksis* er gået i de meget få tilfælde af denne art, der har været forelagt domstolene.

Jeg kan således nævne en af *Østre Landsret* den 5. december 1933 afsagt dom.¹⁶⁾ Sagen var rejst mod en gift kvinde, der den 13. oktober 1933 havde indgivet sin ca. 3-årige søn 15 veronalpulvere à 20 cgr, hvorefter barnet næste dag afgik ved døden.

Det var oplyst, at barnets hoved var unaturligt stort. Efter at hun havde konsulteret en læge og en „klog kone“, som begge angav, at drengen, der ikke kunne løfte hovedet, led af engelsk syge, henvendte hun sig i oktober 1931 på børnehospitalet, hvor hun fik at vide, at drengen havde vand i hovedet. I 1932 blev der på hospitalet foretaget en aftapning fra drengens hoved, men denne medførte kun en kortvarig bedring. For at lindre svære hovedsmerter med deraf følgende søvnløshed, som barnet da i nogen tid havde lidt af, ordinerede hospitalets overlæge i 1932 veronalpulvere à 10 cgr, senere 15 cgr og i april 1933 20 cgr. I september 1933, på hvilket tidspunkt drengen endnu ikke kunne tale og næppe gå, indtrådte der en forværring i hans tilstand. Den 13. oktober måtte tiltalte og hendes svigerfader skiftes til hele dagen at bære drengen, der næsten uafsladelig skreg på grund af hovedsmerter. Kl. 17 besluttede tiltalte, hos hvem tanken om at dræbe drengen allerede var opstået i sommeren 1932, at hun, når drengen ved 18-tiden som sædvanligt skulle have veronal til at sove på, ville indgive ham *en så stor dosis*, at hun kunne være sikker på, at han aldrig vågnede. Hun indgav ham derfor, uden at svigerfaderen bemærkede det, 14—15 veronalpulvere à 20 cgr. Hun fortalte ikke sin mand, da han kom hjem, hvad der var sket, og først da svigerfaderen den næste dag kl. ca. 9 udtalte forundring over, at drengen stadig sov, fortalte hun, hvad der var sket, men modsatte sig, at der blev tilkaldt læge indtil kl. 12,40, da hun tilkaldte en læge, der indlagde drengen på hospitalet, hvor han afgik ved døden kl. 14,45.

Overlægen på børnehospitalet oplyste under sagen, at han bedømte tilfældet meget mistrøstigt, og at han allerede hen på året 1932 lod tiltalte forstå, at der *intet håb* var for helbredelse. Drengens hoved var i august 1932 som en 15-årigs, og *barnets vækst forårsagede stærke smerter*. Dets *levemulighed* måtte anses for *ret begrænset*.

Tiltalte forklarede, at hun var *forvissat* om, at drengen aldrig

¹⁶⁾ UFR 1934 pag 371.

ville kunne blive rask. Det stod for hende som det bedste for ham selv, at han blev udfriet fra sine lidelser. Hun havde handlet med velberåd hu og følte ikke anger.

Hun blev overensstemmende med nævningernes kendelse anset efter straffelovens § 237, jfr. § 85, stk. 1, med straf af fængsel i 3 år *betinget* med prøvetid i 5 år uden tilsyn.

Der foreligger endvidere en anden af *Østre Landsret* den 30. november 1934 stadfæstet dom,¹⁷⁾ hvor en hidtil ustraffet gift kvinde, som havde stjålet nogle på gaden udstillede butiksvarer til en værdi af 27 kr., og som, da hun sigtedes herfor, i *fortvivelse* søgte at dræbe sig selv og ægtefællernes 9 år gamle barn ved indånding af kogegas med det resultat, at barnet døde. Hun blev efter straffelovens § 285, jfr. § 276 og efter § 237, jfr. § 85, stk. 1, anset med straf af fængsel i 2 år *betinget* med prøvetid i 3 år uden tilsyn.

Endelig foreligger der en af *kriminalretten for Københavns amts nordre birk* den 12. februar 1950 afsagt dom,¹⁸⁾ der drejer sig om det tilfælde, at en gift kvinde dræbte sin 17-årige søn ved gas.

Det var under sagen oplyst, at drengen allerede da han var 9 måneder gammel, var begyndt at lide af kortvarige krampeanfald med bevidsthedstab. Dette forværredes gennem de følgende år, og da han var 7 år gammel, blev han som *åndssvag i svær grad* inddraget under åndssvageforsorg og anbragt på en åndssvageanstalt, hvor han siden havde opholdt sig. Moderen besøgte ham en gang hver uge i 5—6 timer. Han *kunne næppe tale*, men på „gode dage“ havde hun opfattelsen af, at han forstod, hvad hun sagde til ham. Hun følte sig overbevist om, at han fik den bedst mulige behandling, men at han i al fald til tider led frygtelig meget, dels fordi han ikke kunne lide at være spærret inde, dels — og navnlig — fordi han led af krampeanfald, hvorved han efter hendes overbevisning psykisk og legemligt gennemgik de sværeste kvaler. Det stod hende ganske klart, at han var *uhelbredelig*, og hun, der var dybt fortvilet over drengens triste skæbne, fik derfor den tanke, at hun ville aflive ham. På et tidspunkt, hvor hendes ægtefælle var bortrejst, hentede hun derfor sønnen til hjemmet, hvor hun anbragte ham i en feltseng i køkkenet, hvor hun forud havde tætnet døre og vinduer med papir. Hun gav ham 5 sovetabletter, hvorefter hun, da han sov, åbnede for gashanen. Næste morgen ved 7,30-tiden hentede hun deres læge, der tog med hjem og konstaterede, at sønnen var død.

Tiltalte forklarede, at hun efter handlingen følte en umådelig lettelse og lykke og syntes, at hun nu endelig havde gjort det for sønnen, som for længst burde være sket.

Efter *Retslægerådets* erklæring var hun normalt begavet, men

¹⁷⁾ UfR 1935 pag 211.

¹⁸⁾ Retslægeraadets Aarsberetning 1949 pag 122.

— uden at kunne betegnes som psykopat — af et følsomt, stemningsbevægeligt temperament og stærkt følelsesbetonet i sit tanke-sæt. Sønnens livsskæbne og de lidelser, han efter hendes mening havde måttet gennemgå, havde i adskillige år været en svær psykisk belastning. Hendes indre psykiske spænding havde til sidst fundet udløsning i den pågældende handling.

Hun blev efter straffelovens § 237, jfr. § 85, stk. 1, anset med straf af fængsel i 2 år *betinget*.

Det er de domme, der mig bekendt foreligger trykt, men da jeg har forstået, at en af grundene til, at man har opfordret mig til at holde foredrag om medlidenhedsdrab, har været, at jeg fungerede som retsformand i *Marnersagen*, skal jeg sige et par ord om denne sag.

Som bekendt gav Marner sin hustru, der henlå bevidstløs på sygehuset, efter at hun nogle dage i forvejen havde indtaget en større dosis barbitursyretabletter, en morfinindsprøjtning. Hun døde 5 dage senere.

Marner forklarede under sagen, at han foretog indsprøjtningen *for at hindre*, at hans hustru skulle komme til bevidsthed, inden døds kampen begyndte. Han havde, før han traf foranstaltninger til at foretage indsprøjtningen, læst hustruens afskedsbrev til drengene, hvori hun bl. a. skrev: „Døm mig ikke for hårdt. Det er far, der driver mig til at gøre dette. Jeg, som har elsket livet, hader det nu . . .“ Han hentede derefter på sin klinik en flaske morfin og en sprøjte, med hvilken han kort efter foretog indsprøjtningen på sygehuset, efter at han havde fået sygeplejersken til at forlade sygestuen. Det var, forklarede han, hans inderlige ønske, at hustruen ikke måtte vågne til bevidsthed og erkendelse af, hvad der var sket. Det var en tvangstanke hos ham, at hun ikke måtte komme til bevidsthed igen.

Alt dette tyder jo i nogen grad på, at Marner har handlet som sket *for at befri* hustruen for lidelsen ved at vågne til bevidsthed efter det alvorlige selvmordsforsøg. Efter alle de iøvrigt under sagen foreliggende oplysninger er det dog vist *alligevel meget tvivlsomt*, om man kan betegne Marners handling som et forsøg på *medlidenhedsdrab*.

Når man ved dommen fastsatte straffen til fængsel i 4 år, skyldtes det vist nok i væsentlig grad, at der efter *Retslægerådets* erklæring gennem en årrække, navnlig i de to sidste år, hos Marner havde udviklet sig en tiltagende nervøsitet foranlediget ved tjenstlig, økonomisk og ægteskabelig modgang. Denne udprægede nervøsitet måtte efter rådets udtalelse antages at have været til stede på tidspunktet for den påsigtede handling, og måtte opfattes som en *varigere svækkelse* af sjælsevnerne. Der-til kom, at *den observerende overlæge* som vidne for nævningetinget fastholdt, at han var ganske overbevist om, at Marner *ved handlingens foretagelse* havde været i *voldsomt sjæleligt oprør*.

Selve Marner-sagen kan således efter mit skøn ikke danne baggrund for bemærkninger om medlidenhedsdrab. Sagen gav mig derimod anledning til at komme ind på spørgsmålet om, hvorvidt det af Marner udviste forhold kunne tilregnes ham som *medvirken til selvmord* efter straffelovens § 240.

Der blev under sagen stillet nævningerne spørgsmål herom. Der blev dog ikke af nævningerne taget stilling til dette spørgsmål, da de svarede ja til et spørgsmål om, hvorvidt der forelå forsøg på manddrab. Under min retsbelæring mente jeg som retsformand at måtte stille mig *meget tvivlende* overfor spørgsmålet om, hvorvidt straffelovens § 240 kunne anvendes i et tilfælde, som det foreliggende, hvor Marners handling var foretaget på et tidspunkt, da *hustruen allerede havde foretaget selvmordshandlingen, og hvor* hun som følge heraf havde henligget *bevidstløs* gennem længere tid. — Jeg skal ikke trætte med at gå i enkeltheder med hensyn til dette spørgsmål, men kan herom henvise til, hvad jeg har anført derom i UfR, ¹⁹⁾ hvor jeg *konkluderer* i, at *hensynet til retssikkerheden* dog vist må kræve, at forholdet i et sådant tilfælde bedømmes efter de sædvanlige lovbestemmelser om forsøg på manddrab, såfremt det ikke kan dokumenteres, at handlingen er sket efter den afdødes *bestemte begæring*, og der derfor vil kunne blive spørgsmål om anvendelse af *straffelovens § 239*.

Dette sidste spørgsmål blev iøvrigt også berørt under Marner-sagen, idet Marner under forhandlingerne *for nævningetinget* forklarede, at hans hustru, der på et tidspunkt, hvor han opholdt sig i Skanderborg, i Ålborg havde forsøgt selvmord ved at tage 7 allypropynallabletter, nogle dage senere fortalte ham, at det var meget ubehageligt at vågne op igen. *Hun bad ham derfor om, hvis hun igen tog sovetabletter, at sørge for, at hun aldrig vågnede op igen.*

Der blev ikke under sagen stillet spørgsmål om anvendelse af straffelovens § 239, fordi forsvareren ikke mente, at der forelå tilstrækkeligt bevis for en sådan bestemt begæring, som § 239 kræver. Der foreslå jo i så henseende *alene* den af Marner først for nævningetinget afgivne ganske løse og iøvrigt ubestyrkede forklaring.

Mon det ikke også er rigtigt og i overensstemmelse med den foreliggende praksis?

Den eneste trykte dom, der foreligger i så henseende, er en *Østre Landsrets* dom, ²⁰⁾ der stadfæster en dom i en 925-sag. Sagen drejede sig om en 25-årig mand, der havde dræbt sin hustru efter hendes bestemte begæring, idet de *aftalte at gå i døden sammen*. Han forsøgte derefter på forskellig måde at begå selvmord, hvilket mislykkedes.

¹⁹⁾ 1955 B pag 148.

²⁰⁾ UfR 1946 pag 1297.

I et andet tilfælde, ²¹⁾ hvor en mand i sjælelig uligevægttilstand havde kvalt sin hustru — efter hans forklaring i forståelse med hende, der dog strittede imod, blev han overensstemmende med nævningernes kendelse anset efter straffelovens § 237, jfr. § 85.

Efter nu på grundlag af den foreliggende litteratur at have gjort rede for den stilling udenlandsk og dansk teori, straffelovgivning og praksis indtager til spørgsmålet om medlidenhedsdrab, vil jeg blot til slut gerne have lov til at rejse *spørgsmålet om, hvorvidt* det har været *rigtigt*, at den danske straffelov ikke har optaget nogen særbestemmelser om behandlingen af sådanne handlinger.

Personlig ville jeg anse det for *meget betænkeligt* at gøre sådanne handlinger *straffri*. Man bør efter min mening ikke i en retsstat svække beskyttelsen for livets retsgode.

Jeg vil anse det for *meget farligt* at gøre drab af en håbløs syg med svære lidelser *straffri*. En sådan bestemmelse vil kunne give anledning til misbrug, og vil, som professor *Hurwitz* ²²⁾ siger, let kunne virke som en indrømmelse til de tendenser, der sonder mellem mere eller mindre værdifulde menneskeliv. En sådan sondring vil let kunne udarte til, at det blev legaliseret at tilintetgøre sindssyge og åndssvage, vaneforbrydere og andre sociale personer, sådan som det jo — ganske vist uden egentlig lovhjæmmel — skete i det nazistiske Tyskland. Sådanne tendenser må man, efter min mening, så stærkt som muligt modarbejde.

Efter min mening er der *heller ikke* anledning til her i landet at indføre *særbestemmelser om mildere behandling* af sådanne tilfælde. Der kan efter den gældende straffelov efter min mening *ikke* siges at være *noget særligt behov* for sådanne bestemmelser for at undgå, at forholdet bliver bedømt for strengt. *Praksis* har, synes jeg, tydeligt vist, at vi i *straffelovens § 85* har den *forholdne hjemmel* til at undergive medlidenhedsdrab den særlige strafferetlige bedømmelse, som efter en konkret bedømmelse af det enkelte tilfælde er rimelig. — Man har adgang til en *ubegrænset strafnedsættelse* og til anvendelse af *betinget dom* uden hensyn til størrelsen af den forskyldte straf.

Man kan derfor efter den gældende ret på den ene side fastslå en *alvorlig reaktion overfor drabshandlingen* og derved bidrage til beskyttelsen af livets retsgode. På den anden side kan man *undlade at fuldbyrde straffen*, når man har fundet *ganske særlige undskyldende omstændigheder i det særlige drabsmotiv*.

Særlige bestemmelser om sådanne handlinger er derfor efter min mening ganske overflødige.

Helge Hoff.

²¹⁾ UfR 1946 pag 746.

²²⁾ Den Danske Kriminalret. Speciel Del pag 232.